

Metodiskais ieteikums skolotājiem: stāstīšanas nozīmīgums skolēniem ar mācīšanās traucējumiem un intelektuālās attīstības traucējumiem

Stāstīšana ir būtisks pedagoģisks instruments darbā ar skolēniem, kuriem ir traucējumi. Tā attīsta valodu, domāšanu, atmiņu un sociālās prasmes, vienlaikus veicinot emocionālo iesaisti un pašizpausmi. Regulārs darbs ar stāstiem palīdz strukturēt informāciju, uzlabot izpratni par cēloņu–seku sakarībām un paplašināt vārdu krājumu.

Ieteikumi darbam ar pasakām:

1. Daudzveidīga vizualizācija

Vienu un to pašu pasaku iespējams attēlot dažādos veidos:

- ilustrācijas vai komiksi,
- lomu spēles un dramatizācija,
- shēmas vai sižeta kartes,
- digitāli rīki (prezentācijas, animācijas).

Tas ļauj skolēniem izvēlēties sev piemērotāko uztveres veidu un labāk izprast saturu.

2. Atslēgvārdu veidošana

- Izvēlēties svarīgākos vārdus no katras pasakas daļas,
- izmantot krāsu kodēšanu vai simbolus,
- veidot vārdu kartītes vai domu kartes.

Atslēgvārdi palīdz skolēniem strukturēt tekstu un atcerēties galveno informāciju.

3. Pasakas sižeta strukturēšana

- sadalīt pasaku posmos (ievads, notikumu attīstība, kulminācija, nobeigums),
- izmantot vienkāršas shēmas vai grafiskos organizatorus,
- veicināt sižeta pārstāstīšanu saviem vārdiem.

4. Aktīva iesaiste

- uzdot jautājumus par varoņiem un notikumiem,
- aicināt izdomāt alternatīvus nobeigumus,
- sasaistīt pasakas saturu ar skolēnu personīgo pieredzi.

Materiāla izmantošana

Materiālā iekļautas trīs ciltautu pasakas, kas piedāvā iespēju:

- salīdzināt dažādu kultūru stāstījumu,
- attīstīt starpkultūru izpratni,
- izmantot dažādas pieejas vienam un tam pašam saturam.

Šīs pasakas var izmantot gan lasīšanai, gan klausīšanās uzdevumiem (norādītajā vietnē ir audiālais atskaņojums), gan radošām aktivitātēm, pielāgojot uzdevumus atbilstoši skolēnu individuālajām vajadzībām.

Secinājums

Stāstīšana ir efektīvs un elastīgs mācību līdzeklis, kas palīdz skolēniem ar daudzveidīgiem traucējumiem labāk uztvert, saprast un reproducēt informāciju. Piedāvātās metodes nodrošina iekļaujošu un motivējošu mācību vidi.

Kāpēc suņi ir gudri (lietuviešu pasaka)

Dzīvoja **divi vecīši**, tik trūcīgi, ka knapi varēja izdzīvot. Reiz vecītis iejāva maizei mīklu, un nebija miltu, ar ko atmīcīt. Kamēr viņi abi bēdājās, atnāca kāds **cits vecītis**.

– Nu, ko jūs bēdājat, vecīši? Kā jums maz, kas trūkst?

– Redzi pats, vecīt, trūcīgi dzīvojam. Iejāvām mīklu, bet nevaram atmīcīt, nav miltu!

– Labi, – noteica vecītis, – būs jums **maizes** atliku likām.

Vecītis aizgāja, maizes radās, cik tik gribas, bagātīgi. Dzīvoja abi un priecājās. Atnāca tas pats vecītis vēlreiz pie viņiem un jautā:

– Nu, kā jums tagad trūkst?

– **Naudas, naudas!** – pilnā balsī sauca vecis ar vecenīti.

– Labi, būs, – sacīja atnākušais vecītis un aizgāja.

Tūdaļ, vienā mirklī, viņiem radās daudz naudas. Abi priecājas un dzīvo. Atnāk vēlreiz tas pats vecītis pie viņiem un jautā:

– Nu, ko jūs tagad gribat?

– **Ai, kaut mēs būtu lieli kungi ar karieti un skaistiem zirgiem!**

– Labi, – saka, – būs.

Un uzradās kariete, skaisti zirgi, bet paši – lieli kungi. Pēc neilga laiciņa pie viņiem atkal atnāk tas pats vecītis un jautā:

– Nu, kā jums tagad trūkst, ko vēlaties?

– **Zini, mēs gribam būt karaļi!**

– Labi, būsiet karaļi.

Un vecīši kļuva par karaļpāri. Dzīve jauku jaukā: vecais karalis, vecenīte – karaliene, dzīvo un priecājas. Bet, raugi, vēlreiz atnāk tas pats vecītis un atkal jautā:

– Ko jūs tagad gribat, karaļi būdami?

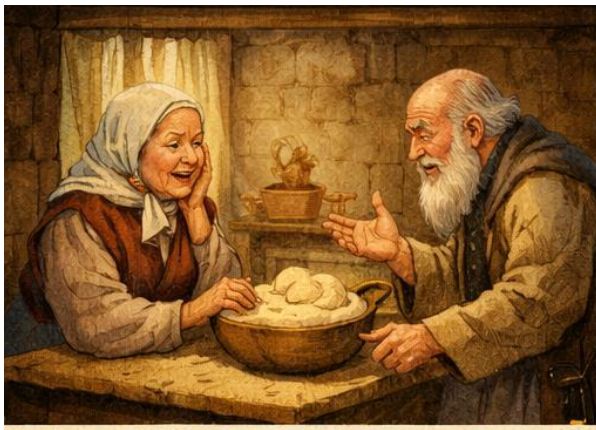
Vecīši padomāja un saka:

– **Mēs gribam būt dievi.**

– Ak, tā! Tad tu, veci, būsi **suns**, bet tava bāba – **kuce!**

Lūk, kopš tā laika pasaulē ir suņi. Bet tas vecītis bija dievs. Tāpēc arī suņi ir tik gudri, ka cēlušies no cilvēkiem.

https://asakas.net/pasakas/citu_tautu_pasakas/lietuviesu-pasakas/kapec-suni-ir-gudri/

Palīgfrāzes skolēniem (stāstīšanai):

- “Sākumā bija...”
- “Tad notika...”
- “Pēc tam viņi gribēja...”
- “Beigās...”

Kaķis un lapsa (krievu pasaka)

Reiz kādam zemniekam bij kaķis, bet nu tāds **resgalis**, ka taisni bēdas! Apnika viņš zemniekam. Tas domāja, domāja, paņēma kaķi, ielika maisā un nesa uz mežu. Aiznesa un atstāja mežā, lai iet bojā.

Kaķis staigā, staigā apkārt, līdz atrod mežsarga mājiņu. Uzlien bēniņos un gulšņā, bet kad sagrib ēst, iet ķert peles un putniņus, pieēdas un kāpj atkal **bēniņos** bez bēdu.

Reiz iet kaķis staigāt, pretī nāk lapsa un brīnās:

Saki, **brašuli**, kas tāds esi, kādi vēji tevi šurp atpūtuši un kādā vārdā lai tevi godina?

Kaķis uzmet **kūkumu** un atbild:

Esmu no Sibīrijas mežiem sūtīts jums par stārastu, un sauc mani Kotofejs Ivanovičs.

Ak, Kotofej Ivanovič, - lapsa saka, - nebija man par tevi zināms. Nāc pie manis ciemā!

Kaķis aizgāja pie lapsas, viņa šo atved savā alā un cienā ar dažnedažādiem medījumiem, bet pati iztaujā:

Vai tu, Kotofej Ivanovič, esi precēts vai vecpuišis?

Vecpuišis, - saka kaķis.

Arī es, lapsa, vēl meitās; ņem mani par sievu!

Kaķis piekrita, un sāka viņi **dzīrot** un **līksmoties**.

Nākamā dienā lapsa iet medībās, lai būtu ar jauno vīru ko ēst, kaķis paliek mājās. Skrien lapsa, ceļā gadās vilks un sāk lapsu apcelt:

Kur tu, kūmiņ, biji palikusi? Mēs visas alas pārmeklējām, tevi neredzējām.

Laid, duraks tāds! Ko piesienies? Es vairs neesmu lapsas jaunkundze, bet gan precēta sieva.

Pie kā tad tu, Līzabete Ivanovna, izgāji par sievu?

Vai tad neesi dzirdējis, ka mums no Sibīrijas mežiem atsūtīts **stārasts** Kotofejs Ivanovičs? Esmu tagad stārasta kundze.

Neesmu gan dzirdējis, Līzabete Ivanovna. Vai varu viņu vaigā skatīt?

Uh! Kotofejs Ivanovičs man ir tik dusmīgs! Kolīdz kas nebūs pa prātam, uzreiz apēdīs! Tu skaties, sagatavo aunu un atnes viņam par ciemakukuli. Aunu noliec, bet pats noslēpies, citādi tev plāni klāsies!

Vilks aizskrēja pēc auna.

Iet lapsa, pretī nāk lācis un sāk apcelties.

Ko tu, Miša pekaini, duraks tāds, man piesienies? Es vairs neesmu lapsas jaunkundze, bet gan precēta sieva.

Pie kā tad tu, Līzabet Ivanovna, izgāji par sievu?

Pie tā, kurš atsūtīts no Sibīrijas mežiem mums par stārastu, sauc viņu Kotofejs Ivanovičs – pie viņa arī izgāju.

Vai varu viņu vaigā skatīt, Līzabet Ivanovna?

Uh! Kotofejs Ivanovičs man ir tik dusmīgs! Kolīdz kas nebūs pa prātam, uzreiz apēdīs! Tu ej, sagatavo viņam vērši par ciemakukuli. Vilks jau aunu taisās nest. Tikai skaties, vērši noliec, bet pats noslēpies, lai Kotofejs Ivanovičs tevi neredz, citādi tev plāni klāsies!

Lācis aizvilkās pēc vērša.

Atnes vilks aunu, nodīrā un stāv, domādams. Skatās – lācis nes vērši.

Sveiks, brāli Mihailo Ivanič!

Sveiks, brāli Levon! Lapsu ar vīru neesi redzējis?

Nē, brāli, sen jau gaidu.

Ej, pasauc!

Neiešu, Mihailo Ivanič! Tu mums esi drosmīgāks, pats ej.

Nē, brāli Levon, es arī neiešu.

Te, kur gadījies, kur ne, skrien zaķis. Lācis šim kā uzbļauj:

Panāc šurp, velna **šķielaci**!

Zaķis sabijās, atskrēja.

Vai zini, **delveri**, kur lapsa dzīvo?

Zinu, Mihailo Ivanič!

Tad ej un pasaki viņai, ka Mihailo Ivaničs ar brāli Levonu Ivaniču jau sen gatavi, gaida viņu ar vīru, grib apsveicināties un pazemīgi atnesuši aunu un vērši.

Zaķis **aizlēpatoja** pie lapsas, ko kājas nes, bet vilks ar lāci sāka domāt, kur lai paslēpjas. Lācis saka:

Kāpšu priedē.

Bet ko es lai daru? Kur lai palieku? – vilks vaicā. – Es kokā nekādi neuzkāpšu! Mihailo Ivanič! Noslēp mani kaut kur, **izlīdzi** nelaimē!

Lācis šo iebāž krūmos un apber ar sausām lapām, bet pats iekāpj priedē, pašā galotnē, un skatās, vai nenāk Kotofejs ar lapsu. Zaķis pa to laiku atskrējis līdz lapsas alai, pieklauvē un saka lapsai:

Mihailo Ivaničs ar brāli Levonu Ivaniču sūtīja pateikt, ka viņi sen jau gatavi, gaida tevi ar vīru, grib uzstāties ar aunu un vērsi.

Ej, šķielaci. Tūlīt būsīm.

Nāk kaķis ar lapsu. Lācis šos ierauga un saka vilkam:

Nu, brāli Levon Ivanič, nāk lapsa ar vīru, bet kur viņš maziņš!

Kaķis atnāk un uzreiz metas vērsim virsū, spalva saceļas, un sāk viņš **plosīt** gaļu ar zobiem un ķepām, bet pats murrā, it kā dusmīgs būdams:

Par maz, par maz!

Lācis saka:

Nav liels, bet rijīgs! Mums četriem tādu neapēst, bet viņam vienam par maz, skaties, vēl mums tiks klāt!

Sagribējās vilkam uz Kotofeju Ivanoviču palūkoties, bet caur lapām neredz! Sāka viņš rušināt lapas no acīm nost, bet kaķis kā izdzird **čaboņu**, domā – pele, kā metas virsū un vilkam tieši purnā ar nagiem ieķeras.

Vilks pielēca kājās un **joza** prom, cik **jaudas**. Bet kaķis pats sabijās un metās augšā taisni tai kokā, kurā lācis sēdēja.

“Nu,” lācis domā, “ieraudzījīs mani!”

Lejā rāpties nav laika, tad nu lācis uz labu laimi kā noveļas zemē, visas aknas atdauzīja, pielec kājās un metas bēgt. Bet lapsa sauc pakaļ:

Viņš jums vēl parādīs! Pagaidiet tik!

Kopš tā laika visi zvēri no kaķa baidījās, bet kaķis un lapsa sagatavoja gaļas krājumus visai ziemai un dzīvoja, cepuri **kuldami**.

https://asakas.net/pasakas/citu_tautu_pasakas/krievu-pasakas/kakis-un-lapsa/

Galvenie varoņi

- **Kaķis (Kotofejs Ivanovičs)** – viltīgs un veikls, izliekas par svarīgu un bīstamu stārstu, lai gan patiesībā ir vienkāršs mājas kaķis.
- **Lapsa (Līzabete Ivanovna)** – gudra, izveicīga un runīga, izmanto viltību, lai iegūtu labumu sev un savam “vīram”.
- **Vilks (Levon Ivaničs)** – bailīgs un viegli apmuļķojams, notic lapsas stāstiem.
- **Lācis (Mihailo Ivaničs)** – stiprs, bet arī diezgan naivs un piesardzīgs, baidās no iedomātā drauda.
- **Zaķis** – mazs un bailīgs palīgs, kuru citi zvēri izmanto kā ziņnesi.

📖 Vārdu skaidrojumi

- **resgalis** – ļoti liels, drukns dzīvnieks
- **bēniņi** – mājas augšējā daļa zem jumta
- **brašulis** – drošs, stiprs, drosmīgs (te – uzrunas vārds)
- **kūkums** – saliekta mugura (kad kāķis saraujas dusmās)
- **stārasts** – priekšnieks, galvenais cilvēks
- **vecpuisis** – neprecējies vīrietis
- **līksmoties** – priecāties, svinēt
- **medības** – dzīvnieku ķeršana pārtikai
- **kūmiņš** – draugs, pazīstams (sarunvalodā)
- **ciemiņkukulis** – dāvana, ko nes ciemos
- **noslēpties** – paslēpties, lai neredz
- **plāni klāsies** – būs slikti, nepatīkšanas
- **šķielacis** – tāds, kurš skatās šķībi (te – par zaķi)
- **delveris** – palaidnis, nerātns
- **aizlēpatoja** – ātri aizskrēja (par zaķi)
- **jaudas** – spēks, cik ātri var skriet
- **čaboņa** – klusa skaņa (piemēram, lapu kustēšanās)
- **ieķerties** – stingri satvert
- **aizdzīvot (bez bēdu)** – dzīvot bez raizēm
- **cepurī kuldami** – dzīvot labi, bez rūpēm

Visas trīs (īgauņu pasaka)

Dzīvojis reiz viens bagāts kungs lepņā pilsētas mājā, un laukos viņam bijušas vēl trīs muižas. Vīrelis bijis tik skops, ka neiedrīkstējies ne ēst, ne dzert, ne arī sievu ņemt – tāda viņu noēdis pliku. Viņam bija viena vienīga kalpone, un i tad kungs katru dienu kurnēja, ka tā daudz ēdot un daudz šķērdējot. Kad nu meitene savu ēšanas niķi pēc kunga pavēles nav atmetusi, saimnieks viņu beigās padzina.

Tad kungs kādus mēnešus dzīvoja pavisam viens. Arī tā nebija labi, un atkal viņš šur un tur klaušinājis pēc kalpones. Beigās sastapās ar kādu viltīgu meitēnu. Meitene teikusi, ka vispār neēd, tikai katru dienu trīs reizes atgrūž vaļā logu un ieelpo vēju – tas esot viņas ēdiens un dzēriens. Tādā vīzē viņa kopš bērnības uzaugusi un līdz šobaltdienai nodzīvojusi.

„Nu ja tas viss ir tiesa, ko viņa runā, vai labāka kalpone maz var būt!” domāja kungs. „Beidzot esmu atradis tādu, kādu tik ilgi velti meklēju.”

Kad nu kungs jautāja, cik daudz algas šī dīvainā meita grib, tā atbildēja: „Līdz šim aizvien esmu piemaksājusi tiem, pie kā dienu. Kāpēc tad kungam jāmaksā man alga? Es taču dzīvoju viņa dzīvoklī!”

„Tas tiesa, tas tiesa!” apstiprināja kungs. „Tu esi viens labs bērns. Bet, ja tu man godam kalposi, es no tevis neprasišu ne plika graša. Es jau neesmu nekāds negantnieks vai skopulis, lai ar savu kalponi tiesātos.”

Tā nu sacīts, darīts, un jaunā meita stājās dienestā. Skaidrībai jāteic, ka meitene ēda un dzēra tāpat kā kurš katrs cilvēks un tikai gribēja spēlēt kumēdiņus ar alkatīgo un bagāto kungu. Kungs lūkoja un vēroja savu kalponi katru dienu – vai tik šī dažreiz kādu drusciņu neapēd, tad šo par mēnīšanos tūlīt triektu prom. Bet, lai cik acīgi okšķerēja, neko tādu nemanīja. Meita trīs reizes dienā sēdās uz loga, atgrūda vēdlodziņu un dziļi ieelpoja vēju.

Tad kungam ar reizi uznāca precību domas. Kas kaitētu apņemt par sievu šādu debesu eņģeli, kas neko nešķērdē un dzīvo tikai no Dieva vēja. Kad viņš savas domas pauda meitenei, tā nepavisam nebija pretī, kaut gan precinieks piecdesmit gadu vecs puiša cilvēks. Viņam taču piederēja trīs muižas, un ar to nabaga kalpa meitai bija atliku likām.

Tad nu drīz kāzas nosvinētas un sieva apņemta. Zināma lieta, kāzinieku nebija. Bet kas par to – kāzas var nosvinēt arī bez ļaudīm, ja mīlestība neatvēr laika!

Vēl pāris nedēļu bijusi kalpone, tagad bagāta kundze, turēja savu ēšanu no jaunā vīra slepenībā. Tad viņa šķīra jaunu lappusi: nopirka tirgū trīs vistas, izcepa, apsēdās pie pusdiengalda un noēda visas trīs. Tās bija jaunas vistas, un kundze taču bija sprauna sieva!

Kungs tajā visā no malas slepus noskatījās. Kundze gan to zināja, taču nelikusies traucēties.

Kad sieva pusdienas beidza, kungs kā neprātīgs pieskrēja klāt, pats izsamisdams: „Visas trīs! Visas trīs!” Pēc tam kungs noģība un kundze to iecēla gultā. Lielās dusmās kungs spēja tikai atkārtot šos divus vārdus: „Visas trīs! Visas trīs!”

Kundze atģida, ka pēc tādas dusmošanās kungs ilgi vairs nebūs dzīvotājs. Viņa sūtīja pēc tiesnešiem, lai testamentā ierakstītu, kam pēc kunga nāves paliks muižas. Kad nu amatvīri pie slimā ieradās, tas vienādiņ rādīja ar pirkstu uz savu jauno sievu un sauca: „Visas trīs, visas trīs!” Kad tiesas

kungi vaicāja, ko tas „Visas trīs!” nozīmē, slimais aizvien dziedāja tos pašus vārdus. Nu kundze skaidroja, ka kungs grib viņai mantojumā norakstīt tās trīs muižas, kas viņam laukos. Kad amatvīri savu jautājumu slimajam vēlreiz atkārtoja, tas māja ar galvu uz kundzes pusi un sauca vēl: „Visas trīs!”

Tad nu testamentu uzrakstīja, ar zieģeli apstiprināja un lika tiesas šķirstā. Drīz pēc tam, kad tiesas amatvīri aizgāja, sīkstulis vīrs arī nomira un kundze dabūja sev visas trīs muižas un piedevām vēl lepno pilsētas māju, kur viņi dzīvoja.

Kundze nodzīvoja ilgi, taču pie vīra vairs neizgāja, jo domāja: „Kas zina, ar kādu viltnieku vēl varu sastapties.” Bet, kļuvusi jau pavisam veca, viņa pārdeva visas savas muižas. Par tām dabūja miljons rubļu, ko pa piecsimt rubļiem izdalīja nabaga darba cilvēkiem un tūkstošus padarīja laimīgus. Viņi visi apliecināja, ka lūgs par viņas un viņas vīra dvēseli un liks to darīt arī saviem bērniem un bērnu bērniem.

https://asakas.net/pasakas/citu_tautu_pasakas/igaunu-pasakas/visas-tris/

1. Dzīvoja bagāts, bet ļoti skops kungs. Viņam bija tikai viena kalpone, un arī to viņš padzina, jo šķita, ka viņa par daudz ēd.

2. Pēc kāda laika kungs atrada jaunu kalponi. Viņa teica, ka vispār neēd, tikai trīs reizes dienā ielpo vēju caur atvērtu logu.

3. Meitene neprasīja algu – teica, ka vēl esot piemaksājusi citiem. Kungs bija priecīgs un pieņēma viņu par kalponi.

4. Meitene dzīvoja pie kunga un trīs reizes dienā sēdās uz loga, atvēra vēdlodziņu un dziļi ieelpoja vēju.

5. Kungs iemīlēja meiteni un lūdza viņas roku. Viņa piekrita, lai gan kungs bija daudz vecāks par viņu.

6. Viņi apprecējās. Kāzu svinību nebija, bet tas netraucēja – viņi bija laimīgi divatā.

7. Pēc kāda laika sieva slepeni nopirka trīs vistas, izcepa un apēda visas trīs.

8. Kungs to redzēja un bija šokēts. Viņš atkārtoja: „Visas trīs! Visas trīs!” un noģība.

9. Sieva izsauca tiesnešus, lai tie pieraksta testamentu. Kungs slimības dēļ tikai atkārtoja: „Visas trīs!” un rādīja uz sievu.

10. Tiesneši saprata, ka kungs grib atstāt viņai visas trīs muižas. Viņi uzrakstīja testamentu un apstiprināja to.

11. Drīz kungs nomira, un sieva palika par īpašnieci – viņai piederēja visas trīs muižas un arī pilsētas māja.

12. Sieva vēlāk pārdeva muižas, sadalīja naudu nabagajiem un darīja daudz cilvēku laimīgus. Visi lūdza par viņu un viņas vīru.

Metodiskais ieteikums – stāstīšanai attēlus var izmantot trīs variantos:

1. Attēls bez teksta
2. Attēls ar tekstu
3. Tikai teksts

Vienkāršā valodā: “Bagātais kungs un gudrā meitene”

Reiz dzīvoja bagāts kungs.

Viņam bija liela māja pilsētā un trīs muižas laukos.

Kungs bija ļoti skops.

Viņš negribēja tērēt naudu ēdienam, dzērienam vai kalpiem.

Viņam bija tikai viena kalpone.

Viņš bieži uz viņu dusmojās un beigās viņu padzina.

Kungs palika viens.

Viņš jutās nelaimīgs un meklēja jaunu kalponi.

Viņš satika jaunu meiteni.

Meitene teica: “Es neēdu parasto ēdienu.”

“Es tikai atveru logu un ieelpoju vēju.”

Kungs viņai noticēja.

Viņš domāja, ka viņa ir ļoti īpaša.

Viņš viņu pieņēma darbā.

Pēc laika kungs gribēja viņu precēt.

Meitene piekrita.

Viņi apprecējās.

Bet meitene meloja.

Viņa ēda normālu ēdienu.

Kādu dienu viņa nopirka trīs vistas un tās apēda.

Kungs to redzēja.

Viņš ļoti sadusmojās un teica: “Visas trīs! Visas trīs!”

Viņš saslima.

Meitene izsauca tiesnešus.

Viņa teica, ka kungs viņai grib atstāt trīs muižas.

Kungs bija vājš un turpināja teikt: “Visas trīs!”

Tiesneši tam noticēja.

Pēc kunga nāves meitene ieguva trīs muižas un lielo māju pilsētā.

Viņa kļuva bagāta.

Bet viņa vairs neprecējās.

Kad viņa kļuva veca, viņa pārdeva īpašumus.

Naudu viņa atdeva nabadzīgiem cilvēkiem.

Daudzi cilvēki kļuva laimīgi.

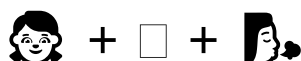
GRAFISKAIS STĀSTĪŠANAS PLĀNS

Bagāts, skops kungs, liela māja un 3 muižas

Kungs padzen kalponi → paliek viens 😞

Gudra meitene saka: “Es ēdu tikai vēju”

Kungs apprec meiteni

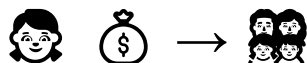
Apēd 3 vistas

“Visas trīs! Visas trīs!”

Tiesa → ģipšumi pieder sievai

Palīdz nabagiem → visi laimīgi 😊